

Naslov članka/Article:

PREPOZNAVANOST KONCEPTA INKLUZIJE IN NUDENA PODPORA UČITELJEM V OSNOVNI IN SREDNJI ŠOLI

Inclusion Awareness and Direct Support for Primary and Secondary Teachers

Avtor/Author:

Sara Šarenac

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje št. 3/2024, letnik 55

ISSN 0350-5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2024

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

PREPOZNAVANOST KONCEPTA INKLUZIJE IN NUDENA PODPORA UČITELJEM V OSNOVNI IN SREDNJI ŠOLI

Inclusion Awareness and Direct Support for Primary and Secondary Teachers

IZVLEČEK

Sodobne smernice za vzgojo in izobraževanje izpostavljajo inkluzijo kot temeljno vrednoto in izziv. Zagotoviti je treba spodbudno učno okolje, ki ga omogoča le skrbno načrtovana, izvajana in spremljana kontinuiteta pedagoških pristopov na vseh področjih izobraževanja. To predstavlja velik izziv za pedagoške delavce, ki zahteva nenehno učenje v obliki formalnih izobraževanj ali medsebojnega učenja v konkretnih situacijah, ko si znanje in spretnosti med seboj izmenjujejo učitelji s preostalimi strokovnimi delavci. V prispevku predstavljamo stališča osnovnošolskih učiteljev do inkluzije, njihovo mnenje o pridobljenem znanju za delo z otroki s posebnimi potrebami v času študija in količini podpore s strani svetovalne službe, specialnih in rehabilitacijskih pedagogov in inkluzivnih pedagogov.

Ključne besede: inkluzija, otroci s posebnimi potrebami, učitelji osnovnih šol

ABSTRACT

Contemporary guidelines in education emphasise inclusion as a core value and a challenge. It is necessary to ensure an engaging learning environment, which we can only achieve by meticulous planning, implementation and monitoring continuity of pedagogical approaches in all areas of education. It poses a considerable challenge for educators and necessitates continuous professional development or a mutual learning process in actual situations where teachers and other education professionals share knowledge and skills. This paper introduces primary school teachers' viewpoints on inclusion, the skills they acquired during their studies to work with special needs children, and the amount of support from counselling services as well as special education, rehabilitation teachers, and inclusive teachers.

Keywords: inclusion, children with special needs, primary school teachers

UVOD

V Sloveniji so bile nove smernice vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami vzpostavljene z Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju leta 1995, kjer je bilo področje vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami integrirano med vsa preostala področja. Evropska agencija za razvoj izobraževanja otrok s posebnimi potrebami je oblikovala ključna načela za razumevanje inkluzivnega izobraževanja (Evropska agencija za inkluzivno izobraževanje, 2014). Izhajajoč iz tega so bili tudi v Sloveniji sprejeti zakoni in predpisi. Eden izmed njih je Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Ur. l. RS, št. 58/2011), ki opredeljuje devet skupin otrok s posebnimi potrebami.

Vsaka izmed skupine otrok s posebnimi potrebami potrebuje prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraže-

vanja. Koncept inkluzije izpostavlja potrebo po prilagajanju okolja posamezniku in vrednotenje dosežkov posameznika glede na njegov razvoj in učenje. Gre za spodbujanje enakosti in sprejemanje raznolikosti v družbi. Cilj inkluzije je ustvariti okolje, kjer se vsak posameznik počuti dobrodošel, spoštovan in enakovreden (Košir, 2008).

Takšen koncept je povečal obseg populacije otrok, vključene v redne vzgojno-izobraževalne zavode ter zmanjšal njihovo stigmatizacijo (Opara, 2015).

Bistvo inkluzije je razvijanje otrokovih potencialov, hkrati pa otrokom pomagati pri razvijanju njihovih šibkih področij. V inkluzivnem okolju naj bi se otrok s posebnimi potrebami vključil v aktivnosti in delo preostalih vrstnikov, pri tem pa ne bi čutil svoje drugačnosti, saj bi mu vsi v njegovem okolju pomagali (prav tam).

Inkluzija omogoča vključevanje otrok s posebnimi potrebami, ker se imajo pravico v rednih šolah izobraževati, imajo pa tudi pravico do prilagoditev v učnem procesu, v smislu nudenja pomoči, prilagoditev učil in učnih pripomočkov, razvijanja novih tehnik in metod poučevanja ter prilagoditve v izgradnji objektov, kot so dvigala, dostopi za gibalno ovirane. Otroci s posebnimi potrebami so velik izziv v celotnem vzgojno-izobraževalnem procesu (Ivanuša Grmek in Štritof, 2018).

TEORETIČNA IZHODIŠČA

Kljub temu da že nekaj časa govorimo o inkluziji v vzgoji in izobraževanju, se lahko še vedno sprašujemo o izpolnjenih pogojih za izvajanje inkluzije. Med te pogoje spada tudi dovolj dobra usposobljenost vzgojiteljev in učiteljev ter preostalih strokovnih delavcev v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Učitelji, ki učijo, morajo imeti znanje o značilnostih otrok s posebnimi potrebami, se izobraževati in sodelovati z drugimi strokovnimi delavci, kot so specialni in rehabilitacijski pedagogi, inkluzivni pedagogi, socialnimi pedagogi, logopedi in psihologi.

Schmidt Krajnc (2018) navaja, da je vloga učitelja s svojo usposobljenostjo, izkušnjami in stališči osrednjega pomena pri uveljavljanju inkluzivnega vzgojno-izobraževalnega procesa. Brez pozitivnih stališč do inkluzije in dobrega poznavanja dela s posameznimi skupinami otrok s posebnimi potrebami ne moremo pričakovati uspešnosti inkluzije in z njo povezane uspešnosti otrok s posebnimi potrebami. Učitelj preživi največ časa z otroki v razredu, zato potrebuje osnovna splošna pedagoška znanja in strategije ter specifična znanja v zvezi s otroki s posebnimi potrebami, ki omogočajo, da razume primanjkljaje otrok in njihove posledice na učenje ter prilagoditve pri organizaciji pouka in uporablja primerne didaktične pripomočke ter prilagojeno preverjanje in ocenjevanje znanja.

Učitelji morajo imeti znanje o pristopih in metodah za poučevanje učencev s posebnimi potrebami, razumevanje individualnih potreb vsakega učenca in sposobnost prilagajanja učnega okolja. Poleg tega je pomembno, da razvijajo empatijo, razumevanje ter odprto komunikacijo s starši in strokovnjaki za posebne potrebe (Kiswarday in Drljić, 2018).

Stalno izobraževanje in podpora učiteljem sta ključna, da ohranijo svoje znanje in veščine ter se soočajo z izzivi, s katerimi se lahko srečujejo pri delu z učenci s posebnimi potrebami. Schmidt Kranjc (2018) pravi, da **učitelj potrebuje za uresničevanje inkluzivne paradigme formalno in praktično znanje ter ne nazadnje tudi pozitivna prepričanja in stališča, visoka moralna načela in etično razumevanje svoje odgovornosti za izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.**

Otroci s posebnimi potrebami potrebujejo v šolskem prostoru kontinuirano pomoč in podporo. Za uspešno zagotavljanje le-te je potrebno dobro medsebojno sodelovanje strokovnih delavcev, ki svoje znanje in izkušnje, ki so jih pridobili pri delu z otroki s posebnimi potrebami, prenašajo na svoje sodelavce. Takšna medsebojna pomoč sodelavcev prispeva h kakovostnejšemu učnemu procesu na šoli (Kiswarday idr., 2020).

Sodelovanje vseh zaposlenih v šoli je ključno pri ustvarjanju vključujočega okolja za otroke s posebnimi potrebami. To vključuje učitelje, specialne pedagoge, svetovalne delavce, ravnatelje, pa tudi tehnično osebje, knjižničarje in druge zaposlene. Učitelji lahko sodelujejo pri prilagajanju učnih

načrtov in poučevanju, specialni pedagogi nudijo dodatno podporo, svetovalni delavci lahko pomagajo pri socialnem in čustvenem razvoju, medtem ko ravnatelji zagotavljajo celostno podporo in sredstva. Tehnično osebje lahko prispeva k prilagajanju fizičnega okolja, knjižničarji pa lahko ponudijo dodatne vire. Ključna sta tudi odprto komuniciranje in skupno načrtovanje med vsemi zaposlenimi, saj omogočata boljše razumevanje potreb posameznih otrok in učinkovitejše prilagajanje okolja. Skupno delo vseh zaposlenih prispeva k celoviti podpori otrokom s posebnimi potrebami in k ustvarjanju pozitivnega učnega okolja za vse (prav tam).

Delo z učenci s posebnimi potrebami v osnovnih šolah zahteva prilagojen pristop, ki upošteva individualne potrebe vsakega otroka. Vsak učenec je edinstven, zato je pomembno prilagoditi pristop glede na specifične potrebe vsakega posameznika. Sodelovanje, prilagajanje in odprtost so ključni elementi uspešnega dela z učenci s posebnimi potrebami (prav tam).

Sodelovanje med učitelji in svetovalno službo je ključno za ustvarjanje vključujočega okolja in uspešno izobraževanje dijakov s posebnimi potrebami.

Svetovalne službe na srednjih šolah so ključen vir podpore in informacij za učitelje, ki delajo z dijaki s posebnimi potrebami. Te informacije so namenjene zagotavljanju individualne podpore in prilagajanja izobraževalnega okolja za vsakega dijaka. Nekatere ključne informacije, ki jih učitelji lahko prejmejo od svetovalne službe, vključujejo (Kiswarday in Drljić, 2018):

- sodelovanje z razredniki in drugimi učitelji pri pripravi ali tudi izvajanju individualiziranih programov za dijake s posebnimi potrebami;
- strokovna mnenja in ocene so informacije o dijakovih specifičnih učnih težavah, čustvenih potrebah ali drugih posebnostih, ki vplivajo na izobraževanje. To lahko vključuje mnenja specialnih pedagogov, psihologov ali drugih strokovnjakov;
- priporočila za prilagoditve in podporo – svetovalna služba lahko predlaga konkretne prilagoditve v učnem okolju, dodatno podporo, prilagojeno ocenjevanje ali druge ukrepe, ki bodo dijaku omogočili uspešno napredovanje;
- redno sodelovanje s svetovalno službo omogoča učiteljem, da prejmejo povratne informacije o dijakovem napredku, učinkovitosti prilagoditev ter morebitnih novih potrebah ter nasvete o prilagajanju poučevanja, ki jih učitelji lahko uporabijo v učnem okolju, da bolje zadovoljijo potrebe dijakov s posebnimi potrebami.

CILJI RAZISKAVE

V osnovne in srednje šole je vključenih vedno več otrok s posebnimi potrebami. Za dobro in uspešno delo z otroki s posebnimi potrebami sta potrebna pozitiven odnos do inkluzije in širok spekter znanja na področju otrok s posebnimi potrebami.

Namen empirične raziskave je preučiti odnos učiteljev osnovnih in srednjih šol do inkluzije. Z raziskavo želimo ugotoviti mnenje učiteljev o zadostnem znanju za delo z otroki s posebnimi potrebami, ki so ga pridobili v času študija. Prav tako nas je zanimalo, ali imajo učitelji osnovnih in srednjih šol zadostno podporo za delo z učenci/dijaki s strani svetovalne službe, specialnega in

► PREGLEDNICA 1: Stališča osnovnih in srednješolskih učiteljev do inkluzije

Delovno mesto	Menite, da je inkluzija odvisna od odnosov učiteljev do učencev s posebnimi potrebami?			
	Ne morem se odločiti.	Se strinjam.	Se popolnoma strinjam.	Skupaj
Učitelj v osnovni šoli	9	18	3	30
	30 %	60 %	10 %	100 %
Učitelj v srednji šoli	12	12	6	30
	40 %	40 %	20 %	100 %
Skupaj	21	30	9	60
	35 %	50 %	15 %	100 %
Rezultat χ^2 -preizkusa		$\chi^2 = 2,69$; $g = 2$; $2P = 0,269$		

rehabilitacijskega pedagoga ali inkluzivnega pedagoga ter kako izkušeni so glede na delovno dobo za delo z otroki s posebnimi potrebami.

VZOREC

V raziskavi je sodelovalo 60 učiteljev, med katerimi je bilo 30 (50 %) učiteljev, ki poučujejo v osnovni šoli in 30 (50 %) učiteljev, ki poučujejo v srednji šoli. 7 učiteljev (11,7 %) je bilo z delovno dobo do 10 let, 12 učiteljev (20 %) z delovno dobo od 11 do 20 let, 20 (33,3 %) z delovno dobo od 21 do 30 let ter 21 (35 %) učiteljev z delovno dobo več kot 31 let.

Od tega je bilo 12 učiteljev moškega spola in 48 učiteljic.

PROCES IN NAČIN ZBIRANJE PODATKOV

Leta 2022 smo izvedli anketiranje z namenom ugotoviti odnos učiteljev v osnovni in srednji šoli do inkluzije, pri-

dobiti njihovo mnenje o tem, ali so v času študija pridobili zadostno znanje o inkluziji, ter o nudeni podpori s strani svetovalne službe ali drugih strokovnih delavcev.

Raziskava temelji na deskriptivni in kavzalno-neeksperimentalni metodi empiričnega pedagoškega raziskovanja.

Podatke smo zbirali z vprašalnikom, ki smo jih razdelili učiteljem dveh srednjih šol in dveh osnovnih šol. Razdelili smo 60 vprašalnikov in vsi so bili izpolnjeni. Anketiranje je potekalo na kraju razdelitve vprašalnikov in ni bilo vodeno.

POSTOPKI OBDELAVE PODATKOV

Podatki so bili obdelani s pomočjo računalniškega programa SPSS, s katerim smo jih prikazali tabelarično. Pri statistični obdelavi smo uporabili deskriptivno statistiko, analizo variance (razlike glede na starost učiteljev), χ^2 -preizkus hipoteze neodvisnosti in t-preizkus za neodvisne vzorce (razlike glede na mnenje o usposobljenosti).

► PREGLEDNICA 2: Mnenja učiteljev o zadostni pridobitvi znanja v času študija za delo z otroki s posebnimi potrebami

Delovno mesto	Menite, da ste dobili v času študija dovolj potrebnega znanja za delo z otroki s posebnimi potrebami?					
	Se sploh ne strinjam.	Se ne strinjam.	Ne morem se odločiti.	Se strinjam.	Se popolnoma strinjam.	Skupaj
Učitelj v osnovni šoli	1	11	10	6	2	30
	3,34 %	36,7 %	33,34 %	20 %	6,67 %	100 %
Učitelj v srednji šoli	1	13	15	1	0	30
	3,34 %	43,34 %	50 %	3,34 %	0 %	100 %
Skupaj	2	24	25	7	2	60
	3,34 %	40 %	41,67 %	11,67 %	3,34 %	100 %
Rezultat χ^2 -preizkusa		$\chi^2 = 6,73$; $g = 4$; $2P = 0,150$				

PREDSTAVITEV REZULTATOV

Rezultat X^2 -preizkusa ($X^2 = 2,69$, $g = 2$, $2P = 0,269$) kaže, da med vprašanjem »Menite, da je inkluzija odvisna od odnosov učiteljev do učencev s posebnimi potrebami?« in delovnim mestom učiteljev ni statistično pomembnih razlik. Iz Preglednice 1 je razvidno, da se večina (60 %) učiteljev, zaposlenih v osnovni šoli, strinja, da je inkluzija odvisna od odnosa učiteljev do učencev s posebnimi potrebami, in le 10 % se s to trditvijo popolnoma strinja. Medtem ko se 40 % učiteljev, ki poučujejo v srednji šoli, ni moglo odločiti, da je inkluzija odvisna od odnosov učiteljev do učencev s posebnimi potrebami. Prav toliko učiteljev v srednji šoli je potrdilo trditev, da odnos učiteljev do učencev s posebnimi potrebami vpliva na inkluzijo, 20 % pa se jih popolnoma strinja, da odnos učiteljev do otrok s posebnimi potrebami vpliva na inkluzijo. Schmidt in Čagran, (2011) sta opravili raziskavo, ki je je pokazala, da imajo pozitivnejša stališča do inkluzije učitelji, ki so dodatno strokovno usposobljeni za delo z učenci s PP.

Rezultat X^2 -preizkusa ($X^2 = 6,73$, $g = 4$, $2P = 0,150$) kaže, da statistično pomembnih razlik ni v oceni dejavnika »Menite, da ste dobili v času študija dovolj potrebnega znanja za delo z otroki s posebnimi potrebami?« glede na delovno mesto strokovnega delavca v osnovni in srednji šoli.

Iz Preglednice 2 razberemo podatek, da kar 11 (36,7 %) osnovnošolskih učiteljev in 13 (43,34 %) srednješolskih učiteljev meni, da so dobili premalo znanja za delo z otroki s posebnimi potrebami.

Rezultat X^2 -preizkusa ($X^2 = 5,30$, $g = 3$, $2P = 0,151$) kaže, da statistično pomembnih razlik ni v oceni dejavnika »Pri vzgojno-izobraževalnem programu imam podporo svetovalnega delavca.« glede na delovno mesto strokovnega delavca v osnovni in srednji šoli.

Iz Preglednice 3 je razvidno, da se 11 učiteljev (36,67 %) popolnoma strinja, da imajo v šoli podporo svetovalnega delavca, in prav tako največ učiteljev zaposlenih v srednji šoli 18 (60 %) se popolnoma strinja, da imajo največjo podporo svetovalnih delavcev.

► PREGLEDNICA 3: Sodelovanje učiteljev v osnovnih in srednjih šolah s svetovalnimi delavci

Pri vzgojno-izobraževalnem programu imam podporo svetovalnega delavca.					
Delovno mesto	Se ne strinjam.	Ne morem se odločiti.	Se strinjam.	Se popolnoma strinjam.	Skupaj
Učitelj v osnovni šoli	3	1	15	11	30
	10 %	3,34 %	50 %	36,67 %	100 %
Učitelj v srednji šoli	0	1	11	18	30
	0 %	3,34 %	36,67 %	60 %	100 %
Skupaj	3	2	26	29	60
	5 %	3,34 %	43,34 %	48,3 %	100 %
Rezultat X^2 -preizkusa	$X^2 = 5,30$, $g = 3$, $2P = 0,151$				

► PREGLEDNICA 4: Nudena podpora učiteljem v osnovnih in srednjih šolah s strani specialnih in rehabilitacijskih pedagogov ali inkluzivnih pedagogov.

Pri vzgojno-izobraževalnem programu imam podporo specialnega in rehabilitacijskega pedagoga ali inkluzivnega pedagoga.					
Delovno mesto	Se sploh ne strinjam.	Se ne strinjam.	Se strinjam.	Se popolnoma strinjam.	Skupaj
Učitelj v osnovni šoli	1	2	7	20	30
	3,34 %	6,67 %	23,34 %	66,67 %	100 %
Učitelj v srednji šoli	28	0	0	2	30
	93,34 %	0 %	0 %	6,67 %	100 %
Skupaj	29	2	7	22	60
	48,34 %	3,34 %	11,67 %	36,67 %	100 %
Rezultat X^2 -preizkusa	$X^2 = 47,86$, $g = 3$, $2P < 0,001$				

► PREGLEDNICA 5: Učitelji osnovnih in srednjih šol se razlikujejo po izkušnjah glede na delovno dobo.

Delovno mesto	Delovna doba				
	0-10 let	11-20 let	21-30 let	31 let ali več let poučevanja	Skupaj
Strokovni delavec v osnovni šoli	5	7	8	10	30
	16,67 %	23,34 %	26,67 %	33,34 %	100 %
Strokovni delavec v srednji šoli	2	5	12	11	30
	6,67 %	16,67 %	40 %	36,67 %	100 %
Skupaj	7	12	20	21	60
	11,67 %	20 %	33,34 %	35 %	100 %
Rezultat X^2 -preizkusa	$X^2 = 2,46$, $g = 3$, $2P = 0,481$				

► PREGLEDNICA 6: Izid t-preizkusa za neodvisne vzorce o mnenje o usposobljenosti za delo z otroki s posebnimi potrebami.

Kako ocenjujete svojo usposobljenost za delo z otroki s posebnimi potrebami?	Spol	N	x	s	Levenov preizkus enakosti varianc		t-preizkus razlike aritmetičnih sredin		
					F	P	t	g	2P
	Moški	12	3,37	0,67	0,003	0,958	-0,192	58	0,848
	Ženski	48	3,41	0,67					

Rezultat X^2 -preizkusa ($X^2 = 47,86$, $g = 3$, $2P < 0,001$) kaže, da obstajajo statistično pomembne razlike v oceni dejavnika »Pri vzgojno-izobraževalnem programu imam podporo specialnega in rehabilitacijskega pedagoga ali inkluzivnega pedagoga.« glede na delovno mesto strokovnega delavca v osnovni in srednji šoli.

Iz Preglednice 4 je razvidno, da ima največ učiteljev v osnovni šoli, in to kar 20 (66,67 %), podporo specialnega in rehabilitacijskega pedagoga ali inkluzivnega pedagoga.

Rezultat X^2 -preizkusa ($X^2 = 2,46$, $g = 3$, $2P = 0,481$) kaže, da ni statistično pomembnih razlik v oceni dejavnika učitelji OŠ in srednjih šol glede na delovno dobo.

V anketi je sodelovalo 12 učiteljev in 48 učiteljic, zato smo opravili še t-preizkus za neodvisne vzorce. Ker je predpostavka o homogenosti varianc upravičena ($F = 0,003$; $P = 0,958$) smo opravili t-preizkus za neodvisne vzorce ($t = -0,192$; $g = 58$; $2P = 0,848$), ki kaže, da med spoloma ni statistično pomembnih razlik glede na vprašanje »Kako ocenjujete svojo usposobljenost za delo z otroki s posebnimi potrebami?«.

SKLEP

Inkluzija je koncept, ki se nanaša na ustvarjanje okolja, v katerem se vsi učenci, ne glede na njihovo raznolikost, počutijo dobrodošle, spoštovane, enakovredne in vključene. Ko se koncept inkluzije prepozna in sprejme, usmerja skupnost k boljšemu razumevanju, sprejemanju ter sodelova-

nju med vsemi posamezniki ne glede na njihove raznolike lastnosti. Za uspeh inkluzije so potrebni spoštovanje različnosti, sprejemanje odgovornosti, vpeljava uspešnih praks, sprejemanje pozitivnih stališč in ključna vloga usposobljenosti učiteljev. Shmidth (2018) navaja, da potrebuje učitelj v inkluzivni šoli podporo vodstva, strokovnih služb in praktične prikaze soustvarjanja učnega okolja za učence s posebnimi potrebami.

Rezultati naše raziskave so pokazali, da učitelji tako v osnovnih kot srednjih šolah v času študija pridobijo premalo potrebnega znanja za delo z otroki s posebnimi potrebami. Več podpore imajo učitelji osnovnih šol, kjer so zaposleni specialni in rehabilitacijski pedagogi, inkluzivni pedagogi, socialni pedagogi in si lahko z njimi izmenjujejo znanja. V srednjih šolah lahko pomoč za delo z dijaki poiščejo učitelji le v svetovalni službi.

Raziskava je bila opravljena na majhnem vzorcu anketiranih, z manjšim številom vprašanj v anketi, zato bi jo bilo smiselno razširiti na večje število anketiranih in z dodatnimi vprašanji v anketi, kjer bi prišli do dodatnih relevantnih rezultatov, ki bi nas vodili k dopolnjevanju že uvedenih praks pri zagotavljanju inkluzivnega vzgojno-izobraževalnega dela.

VIRI IN LITERATURA

Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje (2014). *Pet ključnih sporočil za inkluzivno izobraževanje. Od teorije do prakse.* https://www.european-agency.org/sites/default/files/Five_Key_Messages_for_Inclusive_Education_SL.pdf

Ivanuš Grmek, M., in Štritof, R. (2018). Učinkovito učno okolje v inkluzivni šoli kot dejavnik uspešnosti za učence s posebnimi potrebami. V M. Schmidt Krajnc, D. Rus Kolar in E. Kranjec (ur.), *Vloga inkluzivnega pedagoga v vzgoji in izobraževanju: konferenčni zbornik*, (str. 25-37). Univerzitetna založba Univerze. <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/337>

Kiswarday, V., in Drljić, K. (2018). Sodelovalno poučevanje: priložnost za inkluzivne pedagoge. V M. Schmidt Krajnc, D. Rus Kolar in E. Kranjec (ur.), *Vloga inkluzivnega pedagoga v vzgoji in izobraževanju: konferenčni zbornik*, (str. 225-236). Univerzitetna založba Univerze. <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/337>

Kiswarday, V., Rejc, M., in Pak, M. (2020). *Sodelovalno poučevanje v inkluzivnih razredih – Priročnik za sodelovalne pare*. Publikacija e-priročnik. <https://sodelovalno-poucevanje.github.io/prirocnik.pdf>

Košir, S. (ur.). (2008). *Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja : navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Navodila_Primanjkljaji_podrocja_ucenja.pdf

Krek, J. (1995). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ministrstvo za šolstvo in šport.

Opara, B. (2015). *Dodatna strokovna pomoč in prilagoditve pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami*. Centerkontura.

Schmidt Kranjc, M. (2018). Inkluzija otrok s posebnimi potrebami: poti sprememb. V M. Schmidt Krajnc, D. Rus Kolar in E. Kranjec (ur.), *Vloga*

inkluzivnega pedagoga v vzgoji in izobraževanju: konferenčni zbornik, (str. 1-10). Univerzitetna založba Univerze. <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/337>

Schmidt, M., in Čagran, B. (2011). Stališča slovenskih učiteljev o vplivu integracije/ inkluzije na učence z različnimi vrstami posebnih potreb v osnovni šoli. *Šolsko polje*, 22(1/2), 55-72. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-VOUOXVNS>

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1). (2011)., *Uradni list RS*, št. 58/11, 40/12 - ZUJF, 90/12, 41/17 - ZOPOP in 200/20 - ZOOMTVI). <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=Z-AKO5896#>

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

Individualizirani program – Priročnik za kakovostno pripravo in evalvacijo individualiziranega programa za otroke s posebnimi potrebami

Priročnik je namenjen vsem strokovnim delavcem, ki se pri svojem delu srečujejo z učenci s posebnimi potrebami in sodelujejo pri pripravi in spremljanju individualiziranega programa (IP).

NAROČILA

- po pošti (Zavod RS za šolstvo, Poljanska c. 28, 1000 Ljubljana),
- elektronski pošti (zalozba@zrss.si) ali
- na spletni strani www.zrss.si/spletna-knjigarna/

18,00 €